

Asia: VN/2166/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Itä-Suomen yliopisto (yliopisto) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta. Yliopisto pitää hallituksen esitysluonnoksen tavoitteita ja keinoja niihin pääsemiseksi kannatettavina. Opintosetelillä pyritään tukemaan ja nopeuttamaan nuorten pääsyä korkeakoulutuksen piiriin ja samalla vähentämään nuorten kokemaa kuormitusta liittyen toiselta asteelta korkea-asteelle siirtymiseen.

Yliopisto kiinnittää erityistä huomiota esityksen mukaiseen yliopiston ohjausveloitteeseen. Esitysluonnoksen pykälämuotoiluun vaikuttaa sisältyvän virhe. Ehdotetun YOL 8 § 2 momentin mukaan ”Opintoseteliä saa käyttää korkeakoulujen tarjoamiin enintään 30 opintopisteen laajuisiin avoimen korkeakouluopetuksen opintoihin sekä niihin hakeutumiseen ja niiden suorittamiseen sekä korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen hakeutumiseen liittyvään ohjaukseen.” Yliopiston käsityksen mukaan yliopiston ohjaustoiminta on kuitenkin tarkoitus järjestää siten, ettei yksilön ei tarvitse maksaa siitä opintosetelillä vastaavalla tavoin kuin opinnoista.

Esitysluonnoksen pykälätekstimuotoilussa yliopiston ohjausveloitteesta ei säädetä kuin välillisesti. Sitä vastoin pykäläperusteluissa kuvataan yliopistolle erittäin laaja ohjausveloite. Siten hallituksen esityksen perusteluteksti ei vastaa pykälämuotoilua. Perustelutekstin muotoilu: ”ohjauksen tavoitteena olisi tuottaa opiskelijoille kokonaiskuva tarjottavista opintokokonaisuuksista ja tukea opiskelijoita tunnistamaan omia vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita vastaavia opintoja” viittaa laajaan ohjaukseen. Muotoilu omien vahvuuksien tunnistamisesta on epäonnistunut, sillä se voi johtaa tulkintaan siitä, että yliopiston tulisi tunnistaa hakijoiden vahvuuksia ja antaa näihin perustuvaa ohjausta. Yliopisto katsoo, että perustelutekstiä on tältä osin välttämätöntä muuttaa esimerkiksi seuraavasti: ”Ohjauksen tavoitteena olisi tuottaa kokonaiskuva tarjottavista opinnoista ja opintokokonaisuuksista sekä opiskelusta koulutusalailla.”

Yliopisto kannattaa opin.fi-alustan hyödyntämistä ohjauksessa. Huomioitavaksi tulisi esimerkiksi tekoälyn hyödyntämisen selvittäminen tässä ohjauksessa. Yliopisto esittää kuitenkin huolen siitä, että nuorelle voi olla haastavaa hahmottaa eri alustojen (opin.fi, opintopolku) merkitystä ja sisältöjä koulutukseen hakeutumisessa ja opintoihin liittyvissä asioissa.

Koulutusmahdollisuuksien valtakunnallisen tasa-arvon ja saavutettavuuden kannalta vapaan sivistystyön oppilaitosten (VST) tarjoamat mahdollisuudet avoimeen korkeakoulutukseen ovat tärkeitä. Opintosetelin käyttöönoton valmistelussa tulee huolehtia, että VST-oppilaitosten lakisääteistä tehtävää mahdollistetaan koordinoitusti ja keskitetysti, eikä tarvittavia ratkaisuja jätetä yksittäisten korkeakoulujen ja VST-oppilaitosten yksittäisten ratkaisujen varaan.

Kyseinen lainsäädäntö on valmisteltu poikkeuksellisen nopeassa aikataulussa. Lisäksi pilottiin liittyvä täytäntöönpanotyö on jo käynnissä. Yliopisto korostaa, että tällaista sääntelymallia tulisi soveltaa ainoastaan poikkeuksellisissa tilanteissa. Merkittävien uudistusten toteuttaminen edellyttää yliopistoissa huolellista valmistautumista.

Yliopisto tuo esille, että yliopistolain koulutuksen toteuttamiseen ja opiskelijoiden asemaan liittyvää sääntelyä on yliopistolain säätämisen jälkeen muutettu toistuvasti ja pistemäisesti. Tästä syystä yliopistolain 2 ja 5 luku muodostavat haastavasti hahmotettavan kokonaisuuden. Erityisesti opiskelijavalintaan ja opiskeluoikeuteen liittyvän sääntelyn jatkuva muutos muodostanee haasteita hakijoille ja opiskelijoille.

Kosonen Jonna
Itä-Suomen yliopisto - Lakipalvelut